

กระบวนการผลิตช้าความเหลื่อมล้ำทางการเมืองในระบบประชาธิปไตยของไทย

The Reproduction Process of Political Inequality and Thai Democratic Regime

วรเชษฐ์ โถอุ่น¹, พiyaluk Potiwat²
Worachet Tho-un¹, Piyaluk Potiwat²

Received: 27 April 2020

Revised: 5 June 2020

Accepted: 8 July 2020

บทคัดย่อ

บทความนี้ต้องการสะท้อนถึงกระบวนการผลิตช้าความเหลื่อมล้ำและแนวคิดอุดมประภัยนิยม พร้อมกับการศึกษาปรากฏการณ์จริงของระบบประชาธิปไตยของไทย รวมทั้งการเสวนา การสัมภาษณ์เชิงลึกนักการเมืองระดับชาติ และระดับห้องถิน วิชาการในมหาวิทยาลัย และปัญญาชนอิสระ ผลการวิจัย พบว่า การเมืองของไทย มีลักษณะประชาธิปไตยสลับกับเผด็จการหรือการเลือกตั้งสลับกับรัฐประหาร กองทัพมักจะเริ่มต้นด้วยการรักษาความมั่นคงและค้ำจุนให้บางรัฐบาลมั่นคง แต่ถ้าเมื่อใดที่กองทัพเห็นว่ารัฐบาลได้ก้าวล่วงศักดิ์ศรี ตัดงบประมาณกองทัพ การบริหารที่ล้มเหลว และเกิดความขัดแย้งทางสังคมอย่างรุนแรง กองทัพและผู้นำทางทหารก็จะจลาจลโอกาสเข้ามายืนเป็นผู้ปกครองเสียเอง โดยการรัฐประหารแล้วจะสร้างการเมืองใหม่แบบทหาร โดยพยายามที่จะลบภาพลักษณ์เผด็จการทางทหารให้เบาบางลง ไปจากสายตาของประชาชนด้วยกลยุทธ์ต่างๆ ส่วนมิติความเหลื่อมล้ำทางการเมืองของไทยยังคงมีแนวโน้มที่จะเกิดการผลิตช้าแล้วซ้ำอีก เพราะอำนาจที่มีอย่างไม่เท่าเทียมกันในสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการใช้อำนาจของผู้นำกองทัพในการทำรัฐประหาร การสร้างกฎหมายใหม่ๆ ที่เอื้อผลประโยชน์ให้กับกลุ่มของตนเอง และกลุ่มนักธุรกิจรายใหญ่ รวมทั้งการไว้จิริยารมทางการเมืองของนักการเมืองบางคน จากข้อมูลดังกล่าวสะท้อนถึงสถานการณ์ว่ากระบวนการผลิตช้าความเหลื่อมล้ำทางการเมืองของไทยจะยังคงเกิดขึ้นในมิติของรูปแบบต่างๆ ด้วยกระบวนการสร้างความผิดให้เป็นความชอบธรรมผ่านกฎหมายในรูปแบบต่างๆ ผ่านการใช้นโยบายประชาธิรัฐ และการเอื้อผลประโยชน์ต่อกลุ่มของตนเองอย่างไร่สิ่งธรรมส่วนคนรวยก็จะรายเพิ่มมากขึ้น คนจนก็จะยากจนเพิ่มมากขึ้นด้วยเช่นกัน หากวัฒนธรรมทางการเมืองของไทยยังคงอยู่ในวัฏจักรเดิมๆ

คำสำคัญ: กระบวนการผลิตช้า, ความเหลื่อมล้ำ, ระบบประชาธิปไตยของไทย

¹ นักศึกษาหลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

² รองศาสตราจารย์ คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

¹ Ph.D. Candidate of Political Science Program, Rajabhat Mahasarakham University.

² Associate Professor, Faculty of Political Science and Public Administration, Rajabhat Mahasarakham University.

Abstract

This article reflects on the reproduction process of political inequality in Thailand, and views the Thai democratic regime through the concepts of inequality with utilitarianism as the main framework of analysis together with studying the real world phenomena of Thai democracy. The article includes: dialogue in-depth interviews with national and local politician's, academician of university and independent academician. The result of the research shows that Thai politics is characterized by democracy alternating with dictatorship or elections alternating with a coup. The military usually begins with maintaining security and sustaining the government. But if the military thinks that the government has retarded the dignity of the country, reduced military budgets, become a failed administration, or causes severe social conflicts, the military and military leaders seize the opportunity to become governors themselves through a coup and create new military politics. In addition, they try to erase the image of a military dictator with various strategies. The political inequality in Thailand tends to continually reproduce itself because of: unequal power in society, the use of military power by leaders in a coup, and creating new laws that benefit their own groups and large self interest groups. Thai political inequality will continue to occur in various dimensions with the added dimension of attempting to create an offense that appears to be legitimate. The offence includes enacting different forms of law, using populist policies and morally benefiting their own groups. As for the rich, they will become richer, and the poor will become poorer If the Thai political culture remains in the same cycle.

Keywords: Reproduction Process, Political Inequality, Thai Democratic Regime

บทนำ

จากการศึกษาประวัติศาสตร์ทางการเมืองการปกครองของไทยที่ผ่านมา พบว่ามีว่าที่กรรมทางการเมืองอย่างหนึ่งที่เรามักจะคุ้นชินคือคำว่า “ wang rong khaw” ที่ทำให้สังคมไทยยังคงติดบ่ำและไม่อาจหลุดพ้นจากระบอบเผด็จการทางอำนาจได้ และระบบการเมืองของไทยต้องเวียนอยู่อยู่ภายใต้ระบบที่มีการมาอย่างยาวนานถึง 88 ปี (ปัจจุบัน 2563) ซึ่งสลับกันไปสลับกันมาระหว่าง “เผด็จการรัฐประหาร” กับ “เผด็จการผ่านรัฐสภา” โดยวิธีการใช้ “รัฐธรรมนูญ” กับ “การเลือกตั้ง” เป็นเครื่องมือสำคัญในการสับเปลี่ยน wang rong khaw ใหม่ ซึ่ง

การท้าทายประหารครั้งล่าสุดในประเทศไทยได้เกิดขึ้นเมื่อวันที่ 22 พฤษภาคม 2557 (โดยคณะรัฐประหารชุดหนึ่ง) สถานการณ์ดังกล่าวมีส่วนที่ส่งผลให้ระบบการเมืองยังต้องวนเวียนอยู่ภายใต้ระบบที่มีการเผด็จการ กล่าวคือขบวนการใช้รัฐธรรมนูญเป็นเครื่องมือสำคัญ รวมทั้งการเข้าแย่งชิงกันคุมอำนาจทางการเมืองและการปกครองแบบเผด็จการรัฐสภา โดยใช้วิธีการหลัก 2 อย่าง คือ “การรัฐประหาร” และ “การเลือกตั้ง” ด้วยถือเอกสารเปลี่ยนแปลง การแก้ไขรัฐธรรมนูญเป็นข้ออ้างในการโคนล้มกันเองแล้วเปลี่ยนแปลงแก้ไขรัฐธรรมนูญเพื่อให้สอดคล้องกับผลประโยชน์ของพรรคพวตันและทำการเลือกตั้งกันใหม่ ซึ่ง

เมื่อผ่านกระบวนการเลือกตั้งแล้ว และเมื่อตกลงกันไว้ได้ในการแบ่งปันผลประโยชน์ทางการเมือง จึงเป็นสาเหตุให้เกิดการโค่นล้มอำนาจและเปลี่ยนแปลงแก้ไขรัฐธรรมนูญกันใหม่อีกครั้งเป็นวัฏจักรระหว่าง “การรัฐประหาร” กับ “การเลือกตั้ง” ซึ่งมีรัฐธรรมนูญที่แก้ไขเปลี่ยนแปลงใหม่เป็นแกนกลางของการหมุนเวียนอำนาจทางการเมือง ในเมื่อประชาชนไม่เอาข้าฝ่ายรัฐประหาร ก็จะมีการสับขั้วมาไว้ที่ข้าฝ่ายการเลือกตั้ง การสับขั้วอำนาจของรัฐธรรมนูญนี้เป็นปรากฏการณ์ของ “การผลิตข้าคความเหลื่อมล้ำทางการเมือง” (The reproduction process of political inequality) อีก รูปแบบหนึ่งของการเมืองการปกครองของไทย และกระบวนการผลิตข้าคทางการเมืองดังกล่าว ทำให้ระบบเผด็จการสามารถดำรงอยู่ได้เรื่อยมา ในสังคมไทยจนถึงทุกวันนี้ (พ.ศ. 2563) นิช เอี่ยวศรีวงศ์ (2562) ได้อธิบายว่า ความเหลื่อมล้ำเป็นปัญหาใหญ่ที่ถูกพูดถึงมาเกิน 20 ปีแล้ว แต่ไม่ที่ได้รับการให้ความสำคัญ คือมิติความเหลื่อมล้ำทางการเมือง เพราะอำนาจที่ไม่เท่าเทียมกันหรือแม้แต่จะใกล้เคียงกันของคนกลุ่มต่างๆ ในสังคม คนกลุ่มที่ไรอำนาจจึงมักถูกแย่งทรัพย์สิน โอกาส และการสนับสนุนที่ตนพึงได้ จนไม่อาจที่จะพัฒนาต่อไปให้หลุดพ้นจากความยากจนไปได้ สมรรถนะส่วนตัวที่อาจใช้ประโยชน์ได้ก็มักถูกนโยบายของรัฐขัดขวาง กีดกัน หรือการให้ใช้ได้อย่างจำกัด ถึงแม้จะขยันขันแข็งและเก่งกาลลักษณะใด โอกาสที่คนไรอำนาจจะยกฐานะของตนเองและครอบครัวให้ก้าวสูงขึ้น จึงเป็นไปได้ยากมาก ดังนั้น มิติทางการเมือง จึงเป็นปัจจัยสำคัญยิ่งที่ทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำหรือทำให้ความเหลื่อมล้ำที่เกิดขึ้นแล้วดำเนินอยู่ต่อไป ความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและสังคมจะลดลงได้ ก็ต่อเมื่อความเหลื่อมล้ำทางการเมืองต้องลดลงก่อน

งานเสวนาวิชาการในการประชุมสถาบันพระปกเกล้า ครั้งที่ 21 ประจำปี 2562 ซึ่งจัดเสวนาในหัวข้อ “ลดช่องว่างความเหลื่อมล้ำ สร้างคุณภาพประชาธิปไตย” ที่ศูนย์ประชุมสหประชาชาติ ในระหว่างวันที่ 1-3 พฤษภาคม 2562 มีประเด็นการจัดเวทีอภิปรายของนักวิชาการเพื่อสะท้อนนมัสการต่อประเด็นการขับเคลื่อนคุณภาพประชาธิปไตยเพื่อลดช่องว่างความเหลื่อมล้ำในหลากหลายมิติ สร้างความตระหนักและความสำนึกร่วมกันต่อปัญหาความเหลื่อมล้ำที่ถูกนำเสนอเป็นภูเขาน้ำแข็งซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่เป็นพื้นฐานของการก่อปัญหาด้านต่างๆ ในสังคมไทย ทั้งปัญหาการเมือง เศรษฐกิจ สังคม การศึกษา และคุณภาพประชาธิปไตยกับนมัสการที่ถูกถ่ายทอดผ่านงานเสวนาทางวิชาการในครั้งนี้ และบรรจุในสิงค์เนติ (2562) ได้กล่าวถึงบทสรุปรวมยอดจากการเสวนาทางวิชาการในครั้งนี้ไว้ว่า “...การแก้ไขความเหลื่อมล้ำได้อย่างยั่งยืน คือการให้ภาคประชาชนมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง อย่างเข้มแข็งและพลังที่ทุกฝ่ายให้ความเคารพซึ่งกันและกัน ขณะที่ฝ่ายรัฐบาลเองก็ต้องเปลี่ยนแนวทางการให้เป็นการกระทำอย่างเร่งด่วน...” จากปรากฏการณ์ความเหลื่อมล้ำในประเด็นต่างๆ ที่เกิดขึ้นสังคมข้างต้น จะเห็นได้ว่า เมื่อเกิดความเหลื่อมล้ำทางสังคมที่หลากหลายก็จะนำมาสู่การสร้างความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจในรูปแบบต่างๆ ระหว่างชนชั้นสูง ชนชั้นกลาง ชนชั้นรากหญ้า และชนชั้นข้อม พร้อมทั้งจะเชื่อมโยงแบบลูกโซ่มาสู่ความเหลื่อมล้ำในการมีส่วนร่วมทางการเมืองระดับชุมชน ระดับท้องถิ่น และระดับชาติ ปัญหาความเหลื่อมล้ำดังกล่าว ยังคงเป็นปัญหาใหญ่ระดับชาติที่ส่งผลกระทบต่อกลไนท์ทุกภาคส่วนของสังคม ประเทศไทยยังคงวนเวียนอยู่กับวัฏจักรของวงจรอุบาทว์ทางการเมืองแบบเดิมๆ และยังไม่สามารถก้าวข้ามกับดักการผลิตข้าคความเหลื่อมล้ำของผู้มีอำนาจในสังคม

ทั้งๆ ที่ประเทศไทยมีการปกครองในระบอบประชาธิปไตย มีกฎหมายรัฐธรรมนูญที่ชี้ชัดถึงความมีอิสรภาพ เสรีภาพ และความเสมอภาคของปวงชนชาวไทยทุกบุบบ แต่สภาพปัจจุบันหาความเหลื่อมล้ำของประเทศไทยกลับไม่เคยมีการดำเนินการแก้ไขอย่างจริงจัง เพราะที่ผ่านมาปัจจุบันแทนทุกรัฐบาลจะมองปัญหาความเหลื่อมล้ำและปัญหาความยากจนเป็นปัญหาเดียวกัน จนนำไปสู่การใช้วิธีการแจกเงิน แจกสิ่งของเพื่อแก้ปัญหาพร้อมกับคำอธิบายที่ว่า “เป็นการแก้ปัญหาความเหลื่อมล้ำของรัฐ” และรัฐบาลปักจูบันก์เข่นเดียว กัน ได้ใช้วิธีการแจกเงิน แจกประโยชน์ให้กับประชาชนบางกลุ่มและกล่าวอ้างว่าเป็นการแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำของรัฐบาล

จากสถานการณ์ดังกล่าวสะท้อนให้เห็น ถึงสภาวะการณ์ของความเหลื่อมล้ำในด้านต่างๆ ของสังคมไทยว่ามีสาเหตุหลักหรือมีต้นกำเนิดที่เชื่อมโยงมาจากบริบทของความเหลื่อมล้ำทางการเมือง ความไม่เสมอภาคทางการเมือง การไม่มีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างแท้จริงของประชาชน (หรือถึงจะมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงก็ถูกกดทับ เอาไว้) รวมถึงการใช้กฎหมายและกลไกของรัฐ เป็นเครื่องมือในการสร้างอำนาจให้กับตนเองของทุกรัฐบาล ซึ่งสภาวะการณ์ดังกล่าววนได้สั่งสม และฝัง根柢ในสังคมไทยมายาวนาน และบรรดาปัญหาความเหลื่อมล้ำในด้านต่างๆ ที่เกิดขึ้นอยู่ในสังคมไทยปัจจุบัน เช่น ความเหลื่อมล้ำด้านเศรษฐกิจ สังคม และการศึกษา เป็นต้น ผู้วัยดังสมมติฐานไว้ว่า “รัฐจะแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำเหล่านี้ได้ก็ต่อเมื่อรัฐบาลสามารถแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำทางการเมืองให้ลดลงได้อย่างเป็นรูปธรรมเสียก่อน มีการสร้างรัฐธรรมทางการเมืองที่ดี และประเด็นหนึ่งที่สำคัญ คือ ผู้นำของทัพ นักการเมือง และผู้มีอำนาจทางการเมืองทั้งหลาย จะต้องไม่สร้างความ

เหลื่อมล้ำขึ้นมาใหม่เสียเอง โดยวิธีการผลิตชั้ารอยประวัติศาสตร์” และมีเจตนาرمณ์ที่จะสะท้อนถึงกระบวนการผลิตชั้ารอยความเหลื่อมล้ำทางการเมืองของไทยผ่านแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับความเหลื่อมล้ำและแนวคิดวรรณประโภชน์นิยม พร้อมกับการศึกษาปรากฏการณ์จริงของระบบประชาธิปไตยของไทย รวมทั้งการศาสนา การสัมภาษณ์เชิงลึกนักการเมืองระดับชาติและระดับห้องถิน นักวิชาการในมหาวิทยาลัยและปัจจุบันอิสระเพื่อศึกษาข้อเสนอแนะแล้วนำมายังเคราะห์ สร้างเคราะห์ประเด็นแนวทางที่ส่งผลต่อการลดความเหลื่อมล้ำทางการเมืองต่อไป

บริบทของความเหลื่อมล้ำในสังคมไทย

หากพินิจถึงบริบทของความเหลื่อมล้ำในสังคมไทยที่ผ่านมา นักวิชาการได้มีมุมมองในประเด็นเหล่านี้ คือ นิธิ เอี่ยศรีวงศ์ (2562) ได้มีมุมมองต่อความเหลื่อมล้ำในสังคมไทยว่า “...ผู้คนส่วนใหญ่ในสังคมรับรู้และมีความเข้าใจกันว่า ความเหลื่อมล้ำ คือความไม่เท่าเทียมกันทางสังคม ที่ปรากฏในรูปแบบต่างๆ ซึ่งปัญหาที่สืบเนื่องมาจากการเหลื่อมล้ำและความไม่เท่าเทียมกันก็จะปรากฏอย่างรุปของบริบทด้านพื้นที่ สังคม และกาลเวลา เป็นต้น ดังนั้น จึงเป็นปรากฏการณ์ที่ไม่อ้าจะจะจัดให้หมดสิ้นไปได้ แต่แนวทางที่พึงจะพอกะรำทำให้เกิดความยุติธรรมในสังคมได้ ก็คือการลดความเข้มข้นของความเหลื่อมล้ำให้น้อยลงตามบริบทของสถานการณ์ที่ปรากฏอยู่...” ซึ่งสอดคล้องกับ โภวิทย์ กังสนันท์ (2559) ที่อธิบายว่า “...ความเหลื่อมล้ำมีความหมายที่ครอบคลุมถึงความไม่เท่าเทียมกัน ความแตกต่างกัน ความไม่เสมอภาคกัน การไม่มีเสรีภาพ และการดราภาพ ความเหลื่อมล้ำอาจเกิดได้จากหลายประเด็นตามบริบทของสถานการณ์ ความเหลื่อมล้ำในสังคมนั้นมีความหลากหลายแตกต่าง

กันไปตามบริบทของสังคม และในสังคมไทยมีความเหลื่อมล้ำที่เห็นชัดเจนมาอย่างยาวนาน ซึ่งความเหลื่อมล้ำแบ่งออกเป็น 3 กลุ่มหลัก คือ ความเหลื่อมล้ำด้านสังคมและการเมือง ความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ และความเหลื่อมล้ำทางด้านสุขภาพ..." มุ่งมองดังกล่าวมีความเชื่อมโยงกับแนวคิดของ วิชิต ณ ป้อมเพชร (2561) ที่กล่าวว่า "...ในบรรดาความเหลื่อมล้ำทั้งหลายนั้น ความเหลื่อมล้ำทางการเมืองนับว่ามีความสำคัญในลำดับต้นๆ เพราะเป็นบ่อเกิดของความเหลื่อมล้ำในประเด็นอื่นๆ ที่จะตามมา ความเหลื่อมล้ำทางการเมืองจะหนดไปหากประเทศไทยได้การปกคล้องระบบประชาธิปไตย มวลประชาชนทั่วโลก มีความเสมอภาค มีสิทธิและเสรีภาพ..." และได้สอดคล้องกับตัวชี้วัดปรากฏการณ์ความเหลื่อมล้ำของ สมชัย จิตสุชน (2558) ที่อธิบายว่า "... การก่อตัวเพิ่มขึ้นของความเหลื่อมล้ำในสังคมนั้น มีบริบทหรือแหล่งที่มาจากการเป็นโลกาภิวัตน์ การปฏิรูประเบียบททางเศรษฐกิจ, โครงสร้างของสถาบันครอบครัวที่ปรับเปลี่ยนไปตามสถานการณ์ และความเหลื่อมล้ำที่เพิ่มขึ้นตามผลตอบแทนของทุนและการกระจายรายได้ของไทย สำหรับตัวบ่งชี้ถึงความเหลื่อมล้ำนั้นสามารถวัดได้ด้วยค่าสัมประสิทธิ์จีน (GINI Coefficient) และปัจจัยที่ส่งผลต่อความเหลื่อมล้ำ ประกอบด้วยโครงสร้างและอำนาจทางการเมือง การคอร์รัปชัน และคุณภาพของภาครัฐ..." จากการอธิบายถึงบริบทของปรากฏการณ์ความเหลื่อมล้ำที่เกิดขึ้นในสังคมไทยในปัจจุบัน ไพริศ พานิชย์กุล (2557) ได้แบ่งกลุ่มความเหลื่อมล้ำออกเป็น 3 มิติ คือ (1) ความเหลื่อมล้ำทางด้านเศรษฐกิจ สามารถมองเห็นได้จากปรากฏการณ์ความเหลื่อมล้ำของการกระจายรายได้ ทรัพย์สิน และการถือครองที่ดิน ซึ่งบ่งชี้ว่ามีบางกลุ่มร่ำรวย บางกลุ่มยากจน (2) ความเหลื่อมล้ำทางด้านสังคม เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นในโครงสร้างทางสังคมที่กำหนดให้คนในสังคมไม่เท่าเทียมกัน เช่น การจัดช่วงชั้นของสังคม ความแตกต่างทางเพศ เชื้อชาติ อายุ ความไม่เสมอภาคในทางร่างกาย และสถานภาพของบุคคล เป็นต้น และ (3) ความเหลื่อมล้ำทาง

ด้านการเมืองเป็นการมองที่ปรากฏการณ์อำนาจทางการเมือง โดยมองว่าคนกลุ่มหนึ่งในสังคม ไรสิทธิ ไรเสียง การเข้ามีสิทธิทางการเมือง หรือมีสิทธิ์น้อยกว่าคนกลุ่มอื่นในสังคม ความเหลื่อมล้ำเช่นนี้เกิดขึ้นได้ในสังคมระดับชนชั้นที่มีอำนาจมากกว่า หรือมีสิทธิพิเศษเหนือกว่า หรือเข้าถึงทรัพยากรและบริการต่างๆ ได้มากกว่า ผู้อื่น ซึ่งเป็นผลมาจากการที่ไม่ได้รับความเป็นธรรมทางการเมืองและการเมืองอำนาจต่อรองทางการเมืองน้อยกว่ากลุ่ชนชั้น อื่นๆ และสอดคล้องกับตัวชี้วัดปรากฏการณ์ความเหลื่อมล้ำของสมชัย จิตสุชน (2558) ที่กล่าวว่า "...การก่อตัวเพิ่มขึ้นของความเหลื่อมล้ำในสังคมนั้นมีบริบทหรือแหล่งที่มา จำกความเป็นโลกาภิวัตน์, การปฏิรูประเบียบททางเศรษฐกิจ, โครงสร้างของสถาบันครอบครัวที่ปรับเปลี่ยนไปตามสถานการณ์ และความเหลื่อมล้ำที่เพิ่มขึ้นตามผลตอบแทนของทุนและการกระจายรายได้ของไทย สำหรับตัวบ่งชี้ถึงความเหลื่อมล้ำนั้นสามารถวัดได้ด้วยค่าสัมประสิทธิ์จีน (GINI Coefficient) และปัจจัยที่ส่งผลต่อความเหลื่อมล้ำ ประกอบด้วยโครงสร้างและอำนาจทางการเมือง การคอร์รัปชัน และคุณภาพของภาครัฐ..." จากการอธิบายถึงบริบทของปรากฏการณ์ความเหลื่อมล้ำที่เกิดขึ้นในสังคมไทยของนักวิชาการดังกล่าว สะท้อนให้เห็นได้ว่าเมื่อเกิดความเหลื่อมล้ำทางสังคมที่หลากหลายก็จะนำมาสู่การสร้างความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจในรูปแบบต่างๆ ระหว่างชนชั้นสูง ชนชั้นกลาง ชนชั้นราษฎร์ และชนชั้นล่าง พร้อมทั้งมีการเชื่อมโยงแบบลูกโซ่ มาสู่ความเหลื่อมล้ำในการมีส่วนร่วมทางการเมืองระดับชาติ ระดับท้องถิ่น และระดับชุมชน ปัญหาความเหลื่อมล้ำดังกล่าวยังคงเป็นปัญหาใหญ่ระดับชาติที่กระทบต่อกฎหมายส่วนของสังคม

ว่าด้วยสิทธิ เสรีภาพ ความเสมอภาค และความยุติธรรม

มวลมนุษย์ชาติมักจะเรียกร้องความเสมอภาคกันอยู่เสมอๆ และมักจะพิจารณาจากบริบทภายนอกของตนเองเป็นที่ตั้งเสียส่วนใหญ่ ดังนั้น การเอาตัวเองหรือผลประโยชน์ของตัวเองเป็นหลัก จึงมักจะมองเห็นแต่ความได้เปรียบ (Advantage) ความเสียเปรียบ (Disadvantage) ของตัวเองมาก่อนคนอื่นและอย่างอื่นเสมอ แต่ถ้าเมื่อไรที่ตนหรือกลุ่มของตนเป็นฝ่ายได้เปรียบ ก็จะมองเห็นและกล่าวอ้างถึงเหตุผลต่างๆ นานา (ทั้งเรื่องจริงและการบันแต่งเรื่องขึ้นมา) ว่าสิ่งนั้นเป็นความเสมอภาคแล้วหรือมีความยุติธรรมดีแล้ว ความเสมอภาคจึงเป็นเรื่องที่คนเราเห็นไม่ตรงกันในสถานการณ์ต่างๆ ความเสมอภาค จึงเป็นมโนทัศน์ขั้นพื้นฐานมากที่สุดเรื่องหนึ่ง ดังนั้น ประเดิ่นเรื่องของสิทธิ เสรีภาพ ความเสมอภาค และความยุติธรรม ไม่ว่าเราจะกล่าวถึงในมิติทางด้านการเมืองหรือทางเศรษฐกิจก็ตาม คนท้าวไปมักจะตีความที่สับสนกันระหว่างคำว่า “เสมอภาค” กับคำว่า “เหมือนกัน” กล่าวคือการมีความคิดที่ว่าการรับรองความเสมอภาคของมนุษย์เท่ากับการทำให้มนุษย์ทุกคนเท่ากัน จนมักมีข้อย้อนแย้งว่า “ความเสมอภาคไม่มีทางเป็นไปได้” ดังนั้น ผู้วิจัยมองว่าสังคมควรทำความเข้าใจ (ทางวิชาการ) เป็นอย่างต่อเนื่องกันว่า “หลักการของความเสมอภาคไม่ได้เรียกร้องให้มนุษย์ทุกคนต้องเหมือนกันทั้งหมด เพราะมนุษย์ยอมมีความแตกต่างกันเป็นธรรมชาติ ทั้งโดยชาติพันธุ์ รูปร่าง ผิวพรรณ เพศ สภาพ บุคลิกภาพ ความคิด ความเชื่อ ศาสนา วัฒนธรรม และอื่นๆ แต่ในความแตกต่างเหล่านั้นก็ไม่ได้เป็นเหตุเป็นผลที่ทำให้มนุษย์ต้องไม่เสมอภาคกัน เพราะเหตุผลของความเสมอภาคเสนอทุกเรื่องไป” หลักความเสมอภาค เมื่อพิจารณาจากบทัญญ์ตี้แห่งกฎหมาย ใน

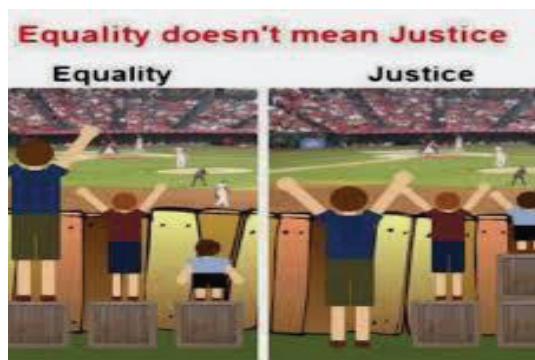
ที่นี่ผู้วิจัยแยกประเภทของหลักความเสมอภาคออกเป็น 2 ประเดิ่นหลัก คือ (1) หลักความเสมอภาคทั่วไป ซึ่งเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของบุคคลทุกคนที่อาจกล่าวอ้างกับการกระทำใดๆ ของรัฐได้ หากเรื่องนั้นมีได้มีการกำหนดไว้ในหลักความเสมอภาคเฉพาะเรื่อง แต่ถ้าหากเรื่องใดมีหลักความเสมอภาคเฉพาะเรื่องที่กำหนดไว้แล้วก็ให้พิจารณาไปตามหลักความเสมอภาคเฉพาะเรื่องนั้นๆ และ (2) หลักความเสมอภาคเฉพาะเรื่องกล่าวคือเป็นหลักความเสมอภาคที่ใช้เฉพาะภายในขอบเขตของเรื่องใดเรื่องหนึ่งเป็นการเฉพาะเท่านั้น เช่น หลักความเสมอภาคเฉพาะเรื่องเกี่ยวกับความเป็นเพศชายและเพศหญิง เป็นต้น

สำหรับประเดิ่นของหลักสิทธิและเสรีภาพ ตามรัฐธรรมนูญ พุทธศักราช 2560 (มาตรา 25) สิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทย นอกจากที่บัญญัติคุ้มครองไว้เป็นการเฉพาะในรัฐธรรมนูญแล้ว การได้ที่มีได้ห้ามหรือจำกัดไว้ในรัฐธรรมนูญ หรือในกฎหมายอื่น บุคคลย่อมมีสิทธิและเสรีภาพที่จะทำการนั้นได้ และได้รับความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญ การคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทยตามรัฐธรรมนูญ พุทธศักราช 2560 ได้แบ่งออกเป็น 12 ด้าน คือ (1) การใช้อำนาจโดยองค์กรของรัฐ (2) ความเสมอภาค (3) สิทธิและเสรีภาพส่วนบุคคล (4) สิทธิในกระบวนการยุติธรรม (5) สิทธิในทรัพย์สิน (6) สิทธิและเสรีภาพในการประกอบอาชีพ (7) เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นของบุคคลและสื่อมวลชน (8) สิทธิและเสรีภาพในการศึกษา (9) สิทธิในการได้รับบริการสาธารณสุขและสวัสดิการจากรัฐ (10) สิทธิในข้อมูลข่าวสารและการร้องเรียน (11) เสรีภาพในการชุมนุมและการสมาคม และ (12) สิทธิชุมชนและการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพตามเจตนารณ์ของรัฐธรรมนูญ พุทธศักราช 2560 (มาตรา 26)

การตราชูหมายที่มีผลเป็นการจำกัดสิทธิหรือ เสรีภาพของบุคคลต้องเป็นไปตามเงื่อนไขที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ ในกรณีที่รัฐธรรมนูญ มิได้บัญญัติเงื่อนไขไว้ กฎหมายดังกล่าวต้องไม่ขัดต่อหลักนิติธรรม ไม่เพิ่มภาระหรือจำกัดสิทธิ หรือเสรีภาพของบุคคลเกินสมควรแก่เหตุ และ จะกระทบต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของบุคคล มิได้รวมทั้งจะต้องระบุถึงเหตุผลของความจำเป็น ในการจำกัดสิทธิและเสรีภาพไว้ด้วย ต้องมีผลใช้บังคับเป็นการทั่วไป ไม่มุ่งหมายให้ใช้บังคับ แก่กรณีใดกรณีหนึ่งหรือแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่ง เป็นการเฉพาะ

ภิรัชญา วีระสุโน (2562) อธิบายว่า หากเราพิจารณาและเปรียบเทียบหลักสิทธิ เสรีภาพ ความเสมอภาค และความยุติธรรมตามแนวคิดอกรถประโยชน์นิยม (Utilitarianism) ของ John Stuart Mill ก็จะสื่อความถึงการให้เสรีภาพของปัจเจกบุคคลมีความสำคัญเป็นอันดับสอง รองจากผลประโยชน์ของประชาชนส่วนใหญ่ทันที ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ John Rawls (1971) ในหนังสือ “A Theory of Justice” ที่มองว่ากฎหมายและสถาบันทางสังคมไม่ควรให้ผลประโยชน์กับคนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งบนต้นทุนของคนกลุ่มอื่นๆ บนฐานธรรมชาติ และบนฐานทางสังคมที่แตกต่างกัน พร้อมทั้งขยายความยกตัวอย่างกรณีศึกษา (Case Study) ที่มีมาอย่างยาวนานเกี่ยวกับมุมมอง เรื่อง “เด็ก 3 คน” กับ “กล่อง 3 ใบ” ที่จะช่วยให้เด็กสามารถมองเห็นเกมการแข่งขันกีฬาได้แต่เนื่องจากหลักธรรมชาติที่เด็กแต่ละคนมีความสูงไม่เท่าเทียมกัน กล่าวคือ เด็กคนที่ 1 สูงมากจนไม่ต้องอาศัยกล่องกีฬาสามารถมองเห็นการแข่งขันเกมการแข่งขันกีฬาได้อย่างสะดวกโดยไม่ต้องอาศัยกล่องมาเพิ่มความสูง ซึ่งเรียกว่า “คนที่มีแต้มต่อ” ในขณะที่เด็กคนที่ 2 ต้องการกล่องเพียงใบเดียวก็จะสามารถมองเห็นเกมการแข่งขันกีฬา

ได้ และเด็กคนที่ 3 มีความต้องการกล่องมากกว่า 1 ใบ จึงจะสามารถมองเห็นเกมการแข่งขันกีฬาได้อย่างเท่าเทียมกับเด็กคนที่ 1 และเด็กคนที่ 2 กรณีศึกษานี้ สะท้อนให้เห็นถึงการให้ที่แสดงถึงความเหลื่อมล้ำทางสังคมแล้วยังเปรียบเสมือนการตอกย้ำฐานทางสังคมด้วย กล่าวคือหากให้กล่องคนละ 1 ใบกับเด็กทั้ง 3 คนอย่างเท่ากันทั้งหมด แต่ผลที่ตามมาคือเด็กคนที่ 3 จะไม่สามารถมองเห็นเกมการแข่งขันกีฬาได้เหมือนกับเด็กคนที่ 1 และเด็กคนที่ 2 (เพราการได้รับที่ไม่เพียงพอต่อสถานการณ์ของความจำเป็น) และหากเราคิดว่าเป็นความยุติธรรมแล้วเพราะการได้รับอย่างเท่าเทียมกันโดยที่ไม่พิจารณาเงื่อนไขด้านอื่นๆ มาประกอบการตัดสินใจ ความเหลื่อมล้ำก็ยังคงปรากฏให้เห็นอย่างชัดเจน ในทางตรงกันหากมองกล่องให้เด็กคนที่ 2 จำนวน 1 กล่อง และเด็กคนที่ 3 จำนวน 2 กล่อง โดยนำกล่องใบที่เป็นสิทธิของเด็กคนที่ 1 (ซึ่งมีความสูงเพียงพอและไม่มีความจำเป็นต้องใช้กล่องในการชมเกมการแข่งขันกีฬา) เด็กทั้ง 3 คน ก็จะสามารถชมเกมการแข่งขันกีฬาได้อย่างเท่าเทียมกัน และความเท่าเทียมกันในด้านการชมเกมการแข่งขันกีฬาก็เกิดขึ้นกับเด็กทั้ง 3 คน (ถึงแม้เด็กคนที่ 1 จะขาดสิทธิและความเสมอภาคในการได้กล่อง 1 ใบ ตามสิทธิที่พึงมีของตนเองก็ตาม)

ภาพที่ 1 การเปรียบเทียบหลักความเสมอภาค และความยุติธรรม

อนึ่ง สำหรับประเด็นการจัดการเรื่องเท่าเทียม ความเสมอภาค และความยุติธรรมนั้น ผู้วิจัยมองว่ารัฐจำเป็นต้องเข้าใจบริบทของสภาพแวดล้อมและธรรมาภิไตในเรื่องนี้ๆ ภายใต้ระบบการเมืองการปกครองและไม่ละเลยกฎหมายเชิงกลไกแบบวิทยาศาสตร์ในสมัยใหม่ที่ต้องการความแน่นอน ความคงเส้นคงวา และสามารถที่จะคาดหวังถึงผลที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ขณะเดียวกัน ก็เป็นการสร้างความมั่นใจในการอยู่ในสังคมภายใต้ระบบการเมืองการปกครองได้ ดังนั้น รัฐจึงต้องทำให้กระบวนการยุติธรรมเข้าสู่ระบบที่พัฒนา起來ร่วมกันเคียงคู่ไปกับระบบเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การปกครอง และวัฒนธรรมของสังคมอย่างเป็นรูปธรรม

กระบวนการผลิตช้าความเหลื่อมล้ำทางการเมืองของไทย

กระบวนการผลิตช้าความเหลื่อมล้ำทางการเมืองของไทยมีความเชื่อมโยงแบบแนวโน้มกับวงจรอุบัთห์ทางการเมืองของไทยอย่างต่อเนื่องซึ่งสอดคล้องกับ ทวี สุรฤทธิกุล (2562) ที่อธิบายว่า วงจรการเมืองของไทยที่มี “ประชาธิปไตย” ลับกับ “เผด็จการ” หรือ “การเลือกตั้ง” ลับกับ “รัฐประหาร” เป็นวงจรหลัก อนึ่ง เมื่ออ้างถึงตารา傍รัฐศาสตร์หรือวิถีการเมืองก็มักจะกล่าวอ้างในทำนองที่ว่า “ก็เป็นเพรษนักการเมืองที่มาจาก การเลือกตั้ง ที่พอได้รับเลือกตั้งเข้ามาแล้วก็ทำหน้าที่ได้เมื่อต่อรับชั่น คดโกงบ้านเมือง คดโกงประชาชน ดังนั้น กองทัพหรือผู้นำทางทหารก็จำเป็นต้องเข้ามาทำรัฐประหาร ยึดอำนาจเพื่อยุติพฤติกรรมอัน Lewinsky จากการเมืองและคืนอำนาจ choibati โดยสู่ “ประชาธิปไตย” แต่ก็มีคนอีกกลุ่มนหนึ่งมักจะกล่าวโทษและย้อนแย้งว่า “กองทัพและผู้นำทางทหารเองต่างก็อยู่จ้องที่จะยึดอำนาจทางการเมืองจากประชาชนตลอดเวลาอยู่แล้ว โดยการกล่าวอ้างถึง

สาเหตุของศักดิ์ศรีของกองทัพที่ถูกกดทับหรือถูกบันทอนลงบ้าง การสร้างความวุ่นวายในบ้านเมืองของกลุ่มผลประโยชน์ในรูปแบบต่างๆ บ้าง และความไร้ประสิทธิภาพของรัฐบาลหรือนักการเมืองที่มาจากการเลือกตั้งในการแก้ไขปัญหาบ้าง รวมทั้งข้ออ้างในประเด็นอื่นๆ ที่เอื้อต่อการสร้างฐานอำนาจทางการเมืองของตน เป็นต้น โดยที่เหตุผลของกองทัพและผู้นำทหารก็คือการรัฐประหารครั้งแล้วครั้งเล่าก็เพื่อให้ตนเองและกลุ่มของตนเองได้เข้ามายึดอำนาจเสียเองมากกว่าที่จะมองเห็นประโยชน์ของประชาชนเป็นหลัก

ผู้วิจัยมีมุมมองว่า บทบาทของทหารและกองทัพในประเทศไทยที่ยังไม่มีความเป็นประชาธิปไตยที่สมบูรณ์อย่างแท้จริง เมื่อหากย้อนพิจารณาจากหลักฐานทางประวัติศาสตร์ ส่วนมากกองทัพมักจะเริ่มต้นด้วยการสร้างภารกิจสำคัญด้านความมั่นคงและการเมืองที่หลักในการรักษาความมั่นคง การคำชี้แจงรัฐบาล มั่นคงหรือการเป็นผู้คุ้มกัน (Bodyguard) ให้กับบ้างรัฐบาล แต่ถ้าเมื่อได้ที่กองทัพและผู้นำทางทหารเห็นว่ารัฐบาลได้ก้าวล่วงศักดิ์ศรีของกองทัพ การตัดตอนงบประมาณของกองทัพ หรือการบริหารที่ล้มเหลวของบางรัฐบาล เช่น ความล้มเหลวในการตอบสนองความต้องการ การจัดรัฐสวัสดิการ การดูแลประชาชนของรัฐบาล หรือเกิดความขัดแย้งทางสังคมอย่างรุนแรง กองทัพและผู้นำทางทหารก็จะพยายามเข้ามายึดผู้นำทางการเมืองโดยการรัฐประหารหรือยึดอำนาจทันที ในทำนองเดียวกันหากทหารรุนแรงพิลัมเหลวในการสร้างฐานอำนาจทางการเมือง แม้ว่าในระยะแรกจะสามารถบริหารจัดการบ้านเมืองให้สงบเรียบร้อยได้ก็ตาม แต่ในเมื่อบ้านเมืองได้หัวลอกับคืนมาสู่ความวุ่นวายและความขัดแย้งทางการเมืองกันอีกรุนแรง กองทัพและผู้นำทางทหารรุนแรงมากก็จะเข้ามาผลิตช้า (Reproduction) และ

สร้างอำนาจขึ้นมาใหม่โดยการทำ “รัฐประหาร” เพื่อ “แก้ไขสถานการณ์ความวุ่นวาย” และ “การสร้างฐานอำนาจจากการเมืองใหม่อีกรอบ” ซึ่งนับว่าเป็นวัฏจักรแบบซ้ำแล้วซ้ำเล่าที่เรียกวันแบบภาษาชาวบ้านว่า “ประวัติศาสตร์ซ้ำรอย” นั้นเองซึ่งสอดคล้องกับ ทวี สุรุทัยกุล (2562) ที่ได้กล่าวแบบสรุปเป็น ว่าทะทางวิชาการว่า “...ตระ Abe ที่ทหารยังเป็นองค์กรเดียวที่มีความเข้มแข็งที่สุด ในสังคมและการเมืองของประเทศไทยนั้น ทหารก็จะยังคงเข้ามาแทรกแซงทางการเมืองได้โดยตลอด จนกว่าในประเทศไทยนั้นจะมีการก่อตั้งองค์กรอื่น โดยเฉพาะองค์กรภาคราชประชานั้นซึ่งเป็นเจ้าของอำนาจ อธิปไตยที่แท้จริง เข้ามารับมืออำนาจในการปกครองนี้ไปดำเนินการด้วยตนเองได้...”

จากการศึกษาประวัติศาสตร์ หลักฐาน และวรรณกรรมด้านการเมืองการปกครองของไทย ผู้อัยคันพบว่า กองทัพและผู้นำทางทหารในทุกยุคทุกสมัยต่างก็มีความพยายามอย่างยิ่งที่จะสร้าง “การเมืองใหม่แบบทหาร” โดยพยายามที่จะลบภาพลักษณ์旧มเดิมจากการทางทหารนั้นให้เบาบางลงไปจากสายตาของประชาชนด้วยกลยุทธ์ต่างๆ เช่น ในสมัย จอมพล ป. พิบูลสงคราม หลังจากการทำรัฐประหาร ในปี 2490 แล้วก็พยายามที่จะให้มีระบบรัฐสภา (แบบทหาร) ที่เข้มแข็งเกิดขึ้นให้ได้ โดยมีการร่างรัฐธรรมนูญใหม่ถึง 2 ฉบับ จัดให้มีการเลือกตั้งในวันที่ 26 กุมภาพันธ์ 2500 และในกรณีของ จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ก็เช่นเดียวกัน ได้จัดให้มีคณะกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญขึ้นใน พ.ศ. 2502 แต่การดำเนินการยังไม่เสร็จสมบูรณ์ก็ได้ถึงแก่อสัญกรรมลงเสียก่อน จากนั้น จอมพลน้อม กิตติชจร ก็ได้สืบทอดอำนาจและดำเนินการให้มีการร่างรัฐธรรมนูญต่อมาจนมาเสร็จในปี 2511 และมีการเลือกตั้งในปีต่อมา แต่ด้วยระบบและกลไกของรัฐสภา (แบบทหาร) ที่วางแผนไว้ในรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2511 ไม่ได้

เป็นไปตามแนวคิดและแผนการที่กลุ่มทหารคาดการณ์เอาไว้ จนในที่สุดปี 2514 จอมพลน้อม กิตติชจร ก็ทำการรัฐประหารรื้อบasis ของตนเองเพื่อล้มล้างระบบรัฐสภา (แบบทหาร) ที่ตนสร้างขึ้นมา ซึ่งเป็นเรื่องแปลงประخلافทางการเมืองต่อสายตาของชาวโลกมากที่เป็นการปล้นอำนาจของตนเอง หรือยึดอำนาจจากการเมืองของตนเองแล้วกลับมอบอำนาจทางการเมืองนั้นให้กับตัวเองใหม่อีก รอบหนึ่ง จากตัวอย่างของความพยายามของกองทัพหรือผู้นำทางทหารที่จะสร้าง “การเมืองใหม่แบบทหาร” ก็ยังคงวนเวียนและปราภูมิให้เห็นอยู่จนถึงปัจจุบันนี้ (พ.ศ. 2563) ไม่ว่าจะเป็น ปราภูมิการณ์ทางการเมือง คือ (1) รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2521 ของคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน (2) รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2534 ของคณะรัฐฯ ความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ (รสช.) และ (3) รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2560 ของคณะรัฐฯ ความสงบแห่งชาติ (คอมช.) ซึ่งประเด็นดังกล่าวได้ สอดคล้องกับมุมมองแนวคิดด้านการผลิตซ้ำ ความเหลื่อมล้ำทางการเมืองไทยของนิธิ เอี่ยศรีวงศ์ (2562) ที่กล่าวว่า “...นำประخلافที่ในเมืองไทยคณะรัฐประหารต่างๆ ซึ่งยึดอำนาจแล้ว ขึ้นว่าจะลดความเหลื่อมล้ำหรือปลดปล่อยจากกับ ดักประเทศรายได้ปานกลาง แต่กลับทำลายอำนาจ การต่อรองทางการเมืองของประชาชนส่วนใหญ่ ลงเสีย ดังนั้น จึงไม่เคยมีรัฐประหารชุดใดประสบความสำเร็จในการลดความเหลื่อมล้ำลงเลย แม้แต่ คณะรัฐประหารที่ถือกันว่าประสบความสำเร็จ ที่สุด คือคณะของสุนทรดี ธนรัชต์ สามารถทำให้รายได้ประชาชนเพิ่มขึ้น แต่ความเหลื่อมล้ำก็คงยังคงอยู่และอาจจะมากขึ้นด้วย เพราะคนจน ซึ่งเคยมีรายได้จากการรวมชาติรับตัว กลับถูกริบ เอาไปให้คนรวยใช้ เหลือรายได้อยู่ทางเดียวคือ ค่าจ้าง ซึ่งถึงแม้จะมีเพิ่มขึ้นก็ตาม แต่ก็ต้องหมุดไปกับค่าครองชีพ...” จากที่กล่าวมานะจะเห็นได้ว่า วัฏจักรของกระบวนการสร้างฐานอำนาจของ

กองทัพและกระบวนการซ่างชิงอำนาจทางการเมืองระหว่างกองทัพกับนักการเมือง หรือการอี้อ่องประโยชน์ทางการเมืองร่วมกันระหว่างนักการเมืองกับกองทัพยังคงวงเวียนแบบเดิมๆ เมื่อันปูได้ขอบกระดัง วนไปเวียนมาที่เดิม

บทสรุป

ประเด็นข้อถกเถียงทางวิชาการและทางทฤษฎีต่อกระบวนการผลิตข้าความเหลือมล้ำทางการเมืองในระบบประชาธิปไตยของไทยดังนี้

ปัจจุบันประเทศไทยนับว่ายังมีปัญหาด้านการพัฒนาประชาธิปไตยอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้ เพราะนับตั้งแต่ประเทศไทยได้เปลี่ยนแปลงระบบการเมือง การปกครองจากระบบสมบูรณ์แบบสิทธิราชย์ มาเป็นระบบประชาธิปไตย ตั้งแต่ 24 มิถุนายน พ.ศ. 2475 กระบวนการพัฒนาทางการเมืองในระบบประชาธิปไตยยังไม่มีความเจริญก้าวหน้าเท่าที่ควรมากนัก จากการศึกษาในประเด็นนี้ผู้จัดพบว่า ได้มีการกล่าวถึงเหตุผลของการไม่พัฒนาทางการเมืองของไทยไว้หลายประเด็น เช่น ประชาชนในประเทศส่วนใหญ่ยังยึดติดอยู่กับวัฒนธรรมทางการเมืองแบบสมัยดั้งเดิม ประชาชนยังขาดความสนใจในด้านการเมืองอย่างแท้จริงหรือถึงแม้จะมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างแท้จริงก็ยังถูกกดทับจากรัฐและการบังคับใช้กฎหมายบางมาตรฐานผู้นำ ประชาชนยังขาดการศึกษาเกี่ยวกับระบบการเมืองอย่างแท้จริง ประชาชนยังขาดการศึกษาในระดับที่จะเรียนรู้และเข้าใจระบบการเมืองอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งการเบื่อหน่ายต่อระบบการเมืองและพฤติกรรมทางการเมือง เป็นต้น

จากการสืบค้นถึงปัญหาความเหลือมล้ำทางการเมือง โดยภาพรวม พบร่วม บวรดาปัญหาความเหลือมล้ำในประเด็นต่างๆ เช่น ความ

เหลือมล้ำทางเศรษฐกิจ สังคม และการศึกษา เป็นต้น เป็นปัญหาที่มีความเชื่อมโยงมาจากบริบทสภาวะการณ์ของความเหลือมล้ำทางการเมืองโดยตรง โดยที่ผู้นำที่มีอำนาจทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมที่ไม่ยอมดำเนินการตามครรลองของระบบประชาธิปไตยอย่างแท้จริง การตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐและการมีส่วนร่วมทางการเมืองยังคงถูกกดทับด้วยอำนาจแห่งอยู่หлатยรูปแบบและหлатยวิธีการ ระบบการเมืองไทยยังคงอยู่ภายใต้ “ระบบเผด็จการรัฐประหาร” กับ “ระบบเผด็จการผ่านรัฐสภา” โดยการใช้รัฐธรรมนูญและการเลือกตั้งเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างความเหลือมล้ำในรูปแบบต่างๆ รวมทั้งการเอื้อผลประโยชน์ให้กับนักธุรกิจรายใหญ่ และการไว้จิยธรรมทางการเมืองของนักการเมือง ทั้งๆ ที่ประเทศไทยมีการปกครองในระบบประชาธิปไตย มีรัฐธรรมนูญทุกฉบับที่ชัดถึงความมีอิสรภาพ เสรีภาพ ความเสมอภาคและความยุติธรรมก็ตาม ส่วนประเด็นความเหลือมล้ำทางการเมืองของไทยในรูปแบบต่างๆ ส่วนมากมีสาเหตุหลักมาจากบริบทของ (1) ความเหลือมล้ำทางการเมืองในระดับชาติและระดับท้องถิ่นที่แสดงผ่านชนชั้นผู้นำทางการเมืองและผู้นำในกองทัพ (2) ความไม่เสมอภาคทางการเมืองของไทยเป็นปรากฏการณ์ที่มาจากการผูกมิอำนาจทางการเมืองใช้พลังอำนาจในการกดทับฝ่ายตรงข้ามและประชาชนอย่างต่อเนื่องจากอดีตจนถึงปัจจุบัน (3) การไม่มีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างแท้จริงของประชาชนเกิดขึ้นจากความเบื่อหน่ายในพฤติกรรมการคอร์ปชั่นของรัฐบาลและนักการเมือง รวมทั้งบริบททางการเมืองของไทยที่ไม่เป็นไปตามครรลองของระบบประชาธิปไตย และ (4) ระบบอุปถัมภ์และการอี้อ่องประโยชน์ต่อ กันของนักการเมือง รวมทั้งการใช้กฎหมายและกลไกของรัฐเป็นเครื่องมือในการสร้างฐานอำนาจทางการเมืองให้กับพรรคร

ตนเองของทุกรัฐบาลทั้งที่มาจาก การเลือกตั้ง และรัฐบาลที่มาจากการทำรัฐประหาร ดังนั้น แนวคิด ทฤษฎี และหลักการทางการเมืองต่างๆ เช่น แนวคิดความเสมอภาค, แนวคิดเสรีนิยม, แนวคิดอุดรัถประโยชน์นิยม และแนวคิดระบบประชาธิปไตย เป็นต้น ถึงแม้จะมีการนำมาประยุกต์ใช้ในการเมืองของไทยอย่างยาวนานแล้วก็ตาม แต่ผลลัพธ์ทางการเมืองที่พึงประสงค์ ก็ยังไม่ปรากฏชัดอย่างเป็นรูปธรรมและยังยืนเหมือนกับประเทศตันแบบการปกครองในระบบประชาธิปไตย

ในประเด็นนี้ ผู้เขียนเปรียบเทียบบริบททางการเมืองไทยว่า ประเทศในยุโรปบางประเทศ เช่น อังกฤษ ในอดีตเปรียบเหมือนผู้เจ็บป่วยด้วยโรคทางการเมือง หรือ “ระบบการปกครอง” จึงได้นำรักษาโรคยึดหัว “ประชาธิปไตย” เข้ามา รักษาประเทศจนหายจากอาการป่วยทางการเมือง กล่าวคือประสบความสำเร็จทั้งวิธีการปฏิบัติและผลลัพธ์ทางการเมืองอันพึงประสงค์ ในทางตรงกันข้าม ประเทศไทยได้เจ็บป่วยด้วยโรคทางการเมืองหรือ “ระบบการปกครอง” เช่นเดียวกับประเทศอังกฤษ และประเทศไทยได้นำรักษาโรคยึดหัว “ประชาธิปไตย” โดยคณะกรรมการราษฎรในปี 2475 เข้ามารักษาโรคทางการเมือง จากระบอบสมบูรณณาญาสิทธิราชย์มาเป็นระบบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข เช่นเดียวกับประเทศอังกฤษ แต่ผลลัพธ์กลับปรากฏว่า ไม่อาจสามารถรักษาโรคระบบการปกครองให้หายขาดได้ในประเทศไทย ทั้งๆ ที่ประเทศไทยกับอังกฤษเป็นโรคทางการปกครองเดียวกันและใช้รักษาขนาดเดียวกัน แต่ผลลัพธ์กลับแตกต่างกันในทุกด้านอย่างสิ้นเชิงและกลับมีภาวะแทรกซ้อน (ทางการเมือง) ในรูปแบบอื่นๆ อีกเป็นจำนวนมาก อนึ่งจากการศึกษาประเดินกระบวนการผลิตช้าความเหลื่อมล้ำทางการ

เมืองของไทยแล้วนำมาวิเคราะห์ สรุปเคราะห์ทางวิชาการ ผู้วิจัยได้อخذค้นพบ (New Finding) ในประเด็นดังต่อไปนี้

1) บริบททางการเมืองของไทยจากอดีตถึงปัจจุบันจะมีรูปแบบ “ประชาธิปไตย” สลับกับ “เผด็จการ” หรือรูปแบบ “การเลือกตั้ง” สลับกับ “การรัฐประหาร” ซึ่งเป็นปรากฏการณ์ทางการเมืองที่เป็นวัฏจักรแบบเดิมๆ ที่ไม่เอื้ออำนวยต่อการสร้างระบบประชาธิปไตยที่แท้จริง เช่น ในบริบททางการเมืองการปกครองของไทยมีการทำรัฐประหารของกองทัพหรือผู้นำทางทหารจากอดีตจนถึงปัจจุบันที่มากถึง จำนวน 13 ครั้ง

2) บริบททางการเมืองของไทยจากอดีตถึงปัจจุบันเป็นการซึ่งและเอื้ออำนวยรัฐในรูปแบบต่างๆ ระหว่างนักการเมืองกับกองทัพหรือผู้นำทางทหาร ซึ่งถึงแม้ว่าจะเคยเป็นฝ่ายตรงข้ามทางการเมืองมาก่อนก็ตาม แต่ถ้าผลประโยชน์และอำนาจทางการเมืองต่างกันเมื่อใด ก็ยอมเกิดความเป็นมิตรทางการเมืองในทันทีโดยไม่คำนึงถึงอุดมการณ์ทางการเมืองของตนและจุดยืนทางการเมืองของพรรค เช่น การปลด การย้ายข้าราชการในกองทัพและข้าราชการพลเรือนที่ไม่เอื้อต่อนักการเมือง การเข้าสู่กระบวนการทางการเมืองของอดีตข้าราชการชั้นสูงในกองทัพ การเอื้อผลประโยชน์ระหว่างนักการเมืองกับกลุ่มผลประโยชน์ในรูปแบบต่างๆ เป็นต้น

3) บทบาทของกองทัพหรือผู้นำทางทหารของไทยมักจะเริ่มต้นจากมีหน้าที่หลักในการค้าจุนเสถียรภาพหรือประคับประคองและสร้างความมั่นคงให้กับบางรัฐบาลก่อนเป็นเบื้องต้น แต่หากเมื่อไรที่กองทัพหรือผู้นำทางทหารเห็นว่า รัฐบาลกำลังไร้ประสิทธิภาพในการบริหารประเทศและประชาชนมีความแตกแยกกันอย่างรุนแรงรวมทั้งได้รับการร้องขอจากประชาชนบางกลุ่มให้เข้ามาระงับความรุนแรงทางการเมือง กองทัพ

หรือผู้นำทางทหารก็พร้อมที่จะแสดงบทบาท เป็นฮีโร่ (Hero) จะเข้ามายield อำนาจทางการเมือง พร้อมทั้งสถาปนาผู้นำกองทัพให้เป็นผู้ปกครอง (รัฐบาล) ทันทีแบบวิธีการลุกอกอำนาจโดยไม่ฟังเสียงของประชาชนส่วนใหญ่ในประเทศ เช่น การทำรัฐประหารของกองทัพหรือผู้นำทางทหาร เป็นต้น

4) **รัฐบาลที่มาจากการล้มเหลว** หมายความที่จะสร้าง “การเมืองใหม่แบบทหาร” ขึ้นมา โดยพยายามที่จะลบภาพความเป็นเผด็จการของทหารให้หมดไปจากสายตาของประชาชนด้วยวิธีการและกลยุทธ์ต่างๆ ส่วนรูปแบบของกระบวนการสร้างการเมืองใหม่แบบทหารนั้น ก็มักจะพิจารณาจากอำนาจและผลประโยชน์ตนเป็นที่ตั้ง การ aerosol ประโยชน์ของผู้นำและกองทัพเป็นหลัก จะมองเห็นแต่ความได้เปรียบหรือความเสียเปรียบมาก่อนเสมอ ถ้าหากเมื่อไรก็เป็นฝ่ายได้เปรียบก็จะมองเห็นและสร้างเหตุผลต่างๆ นานา (ทั้งเรื่องจริงและการบันแต่งเรื่องขึ้นมา) ว่าสิ่งที่เป็นเช่นนี้เป็นความเสมอภาคและเป็นความยุติธรรมทันที โดยการใช้อำนาจรัฐและกฎหมายเป็นเครื่องมือในการกดทับประชาชนไว้

5) **รัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้งหรือที่มาจากการรัฐประหารกิตาม** เมื่อก่อนที่ยังไม่เข้ามายึดอำนาจประเทศก็จะปฏิเสธและต่อต้านรูปแบบและนโยบายของรัฐบาลชุดก่อนอย่างสุดโต่ง แต่เมื่อได้เข้ามายึดอำนาจแล้วกับหน้านโยบายของรัฐบาลที่ตนต่อต้านลงมาปฏิบัติเสียเองโดยการเปลี่ยนชื่อและปรับปรุงรูปแบบเพียงเล็กน้อยเท่านั้น เปรียบเสมือนว่าจะล้อเลียนทางการเมืองที่ว่า “คณะรัฐบาลเหล่าเก่า-ในอดีต” ความเป็นประชาธิปไตยที่แท้จริง จริยธรรมทางการเมือง ความยุติธรรมทางสังคม ความเสมอภาคและเสรีภาพยังคงเกิดขึ้นได้ยากในระบบการเมืองของไทย ตราบใดที่วัดจักรทางการเมืองของไทยยังไม่

สามารถก้าวข้ามความไม่จริยธรรมทางการเมืองของนักการเมือง การรัฐประหารจากกองทัพ และความเหลื่อมล้ำทางการเมืองที่ผลิตออกมาน้ำหนักแล้วน้ำหนักในรูปแบบใหม่ๆ

6) **รัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้งหรือที่มาจากการทำรัฐประหารกิตาม ในช่วงระยะแรกๆ ของการบริหารประเทศจะเป็นไปในลักษณะผู้ทรงศีล มุ่งขัดทุกข์และบำบัดสุขให้เกิดกับประชาชนตามสัญญาที่เคยให้ไว้กับประชาชน เมื่อตอนหาเสียงเลือกตั้งหรือภายหลังจากการทำรัฐประหารสำเร็จ แต่หลังจากนั้นความเปลี่ยนแปลงต่างๆ ทั้งที่เกิดขึ้นจากการกระทำและคำพูดก็จะมีปรากฏให้เห็นในรูปแบบต่างๆ เช่น การนำนโยบายประชาชนที่ตนเคยดำเนินรัฐบาลก่อนหน้านั้น มาปรับปรุงใช้ใหม่โดยวิธีการเปลี่ยนชื่อและเปลี่ยนก្នลุ่มเป้าหมาย เป็นต้น**

7) **ในบางกรณีรัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้งหรือที่มาจากการทำรัฐประหารกลับเป็นผู้ผลิตข้าวความเหลื่อมล้ำให้เกิดขึ้นเสียเอง** เช่น การบังคับใช้กฎหมายบางมาตรฐานย่างเบ็ดเสร็จของรัฐบาล การจัดทำบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ (บัตรคนจน, บัตรสวัสดิการ) นับว่าเป็นการจัดกลุ่มทางสังคม การจัดแบ่งชั้นในสังคมไทยขึ้นเองของรัฐบาลโดยปราศจากการฟังความคิดเห็นของประชาชนหรือกลุ่มคนผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง การเลือกปฏิบัติระหว่างนักการเมืองหรือนายทุนกับชาวบ้านกรณีบุกรุกพื้นที่ป่าสงวน การใช้อำนาจทางกฎหมายยุบพรรคการเมืองบางพรรค การใช้อำนาจทางกฎหมายกับผู้ที่อยู่ฝ่ายตรงข้ามกับรัฐบาล และการเอื้อผลประโยชน์ให้กับนักการเมือง นักวิชาการที่เคยเป็นฝ่ายตรงข้ามแต่ได้ปรับเปลี่ยนมาอยู่ฝ่ายตน เป็นต้น

ข้อเสนอแนะ

จากข้อมูลที่ค้นพบจากการศึกษา ค้นคว้า

ทางวิชาการ และการรายงานแลกเปลี่ยนเรียนรู้รวมถึงสัมภาษณ์เชิงลึกนักการเมืองระดับชาติและระดับท้องถิ่น นักวิชาการในมหาวิทยาลัยและปัญญาชนอิสระของผู้จัดแล้วนำมารวบรวม เหลือมีความที่สัมภาระที่ประเด็นแนวทางที่ส่งผลต่อการลดความเหลื่อมล้ำทางการเมือง โดยภาพรวม พบว่า การแก้ไขความเหลื่อมล้ำทางการเมืองได้อย่างยั่งยืน มีแนวทาง ดังนี้

แนวทางที่หนึ่ง คือ การทำให้ภาคประชาชนมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง อย่างเข้มแข็ง และการที่ทุกภาคส่วนในสังคมให้ความเคารพและไว้วางใจซึ้งกันและกัน และที่สำคัญรัฐบาลเอง ก็ต้องเปลี่ยนแนวทางการเมืองให้มาเป็นกระบวนการบริหารประเทศในทางปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรมและเร่งด่วน

แนวทางที่สอง คือ ปัญหาความเหลื่อมล้ำ ที่เกิดขึ้นในด้านเศรษฐกิจ สังคม และการศึกษา

เป็นต้น รัฐบาลจะแก้ไขปัญหาได้ก็ต่อเมื่อรัฐบาลสามารถแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำทางการเมืองให้ได้อย่างเป็นรูปธรรมเสียก่อน เพราะปัญหาความเหลื่อมล้ำเหล่านี้ได้เชื่อมโยงมาจากบริบทของความเหลื่อมล้ำทางการเมือง หากสังคมไทยปราศจากจรอุบทาวร์ทางการเมืองแบบเดิมๆ แล้วสร้างประชาธิปไตยแบบใหม่ที่เหมาะสมกับบริบทของความเป็นไทยให้เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม ความเหลื่อมล้ำในประเด็นต่างๆ จะบรรเทาลงไปได้เอง

แนวทางที่สาม คือ นักการเมืองระดับชาตินักการเมืองระดับท้องถิ่น ผู้มีอำนาจทางการเมือง ผู้มีอำนาจทางเศรษฐกิจ กองทัพหรือผู้นำทางทหารจะต้องไม่สร้างความเหลื่อมล้ำขึ้นมาเสียเอง โดยวิธีการผลิตข่าวจรอุบทาวร์ทางการเมืองแบบเดิมๆ ให้ปรากฏอยู่ในมาในบริบททางการเมือง การปกคล้องของไทยอีกด้วย

เอกสารอ้างอิง

- กฎหมายรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560.
- โภวิทย์ กังสนั�ท์. (2559). การคุ้มครองสิทธิมนุษยชนและการลดความเหลื่อมล้ำ. การประชุมวิพากษ์ยุทธศาสตร์, การวิจัยรายประเด็น, สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.
- ทวี สารฤทธิ์กุล. (2562). การเมืองไทยยังไม่พัฒนาจรอุบทาวร์. <https://siamrath.co.th>. สืบค้นเมื่อวันที่ 15 กันยายน 2562.
- นิธิ เอี่ยวงศิริวงศ์. (2562). ความเหลื่อมล้ำทางการเมือง. <https://www.matichon.co.th>. สืบค้นเมื่อวันที่ 15 พฤษภาคม 2562
- บรรเจิด สิงค์เนติ. (2562). เวทีสัมมนา “ลดช่องว่างเหลื่อมล้ำ ประชาชนต้องมีส่วนร่วม” การประชุมสถาบันพระปกเกล้า ครั้งที่ 21 ประจำปี 2562 <https://www.komchadluek.net>. สืบค้นเมื่อวันที่ 15 พฤษภาคม 2562
- ภิรัชญา วีระสุข. (2562). แนวคิดอุดรรภูประโยชน์นิยมและทฤษฎีความยุติธรรม. <http://integratedsciences-sila.blogspot.com/2011/05/blog-post.html> สืบค้นเมื่อวันที่ 15 กันยายน 2562.
- ภิรัชญา วีระสุข. (2562). Talisse, On Rawls A Liberal Theory of Justice and Justification. <http://integratedsciences-sila.blogspot.com/2011/05/blog-post.html>. สืบค้นเมื่อวันที่ 15 กันยายน 2562.

วิชิต ณ ป้อมเพชร. (2561). ทำความเข้าใจความเหลื่อมล้ำ. <https://www.prachachat.net>. สืบค้นเมื่อวันที่ 15 พฤษภาคม 2562.

ไพริศ พานิชย์กุล. (2557). ความเป็นธรรมทางสังคม. โครงการพัฒนาความเป็นธรรมทางสังคมเพื่อสังคมสุขภาวะ, สถาบันวิจัยสังคม, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สมชาย จิตสุชน. (2558). ระเบิดเวลาหรือยากระดุนเศรษฐกิจ. มนิธิสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย Rawls, John. (1921). *A theory of justice.: A Liberal Theory of Justice and Justification*, p. 24.